

УДК: 35.072.2:342.53

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2025/21-11/11>

Кирило ТИМОШЕНКО, асп.
ORCID ID: 0009-0003-1227-1318
e-mail: kirtvua@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОБЛЕМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

Вступ. Наголошено, що сучасний парламентаризм виступає не лише як інституційна форма представницької демократії, а й як специфічна система публічного управління, яка потребує відповідного адміністрування, заснованого на демократичних цінностях і принципах належного врядування. В Україні питання ефективної реалізації принципів публічного адміністрування у цій сфері є особливо актуальними в умовах реформування державного управління та адаптації до європейських стандартів. З огляду на складність політичної системи, суспільні очікування та виклики політичної підзвітності, особливою значення набуває дослідження механізмів впровадження таких принципів, як народний суверенітет, верховенство права, відкритість, підзвітність, ефективність, інклюзивність, професійність та взаємодія з громадянським суспільством.

Методи. У дослідженні використано міждисциплінарний підхід, що поєднує аналіз наукової літератури, нормативно-правових документів, звітів парламентських структур, а також емпіричні дослідження функціонування парламентських інституцій. Особливу увагу приділено порівняльному аналізу реалізації ключових принципів у країнах Європейського Союзу, зокрема у Швеції, Естонії, Великій Британії, задля оцінювання відповідності української практики європейським стандартам належного врядування. Особливо розглянуто приклади впровадження принципів професійності та взаємодії з громадськістю.

Результати. Установлено, що основними викликами для реалізації принципу професійності в Україні є політизація адміністративного апарату, брак системної підготовки парламентарів, обмеженість ресурсів для професійного зростання та низький рівень дотримання етичних стандартів. У сфері взаємодії з громадянським суспільством виявлено такі проблеми, як формалізований характер громадських консультацій, недостатня залученість населення до законодавчих процесів та низький рівень довіри до парламентських інститутів. Порівняльний аналіз дозволив виокремити ефективні практики, зокрема створення спеціалізованих консультативних рад, обов'язкові тренінги для депутатів, інституційне забезпечення прозорості через цифрові платформи.

Висновки. Аргументовано необхідність системного реформування сфери парламентського адміністрування з урахуванням міжнародного досвіду. Запропоновано запровадження комплексних освітніх програм для парламентарів, формування постійних механізмів зворотного зв'язку з громадянами, вдосконалення етичної інфраструктури парламенту та широке застосування цифрових технологій у нормотворчому процесі. Підкреслено, що такий підхід сприятиме підвищенню легітимності та ефективності парламентської діяльності, зміцненню демократичних засад управління та довіри до державних інституцій. Подальші наукові розвідки можуть зосередитися на кількісному оцінюванні впроваджених реформ та їх впливі на якість законотворчого процесу.

Ключові слова: публічне адміністрування, парламентаризм, принципи державного управління, підзвітність, відкритість, ефективність, народний суверенітет, верховенство права, інклюзивність, демократичне врядування.

Вступ

Актуальність дослідження. Формування ефективної системи публічного адміністрування є стратегічним завданням для держав, що прагнуть демократичного розвитку та інтеграції до глобальних управлінських стандартів. У цьому контексті парламентаризм виступає не лише як законодавчий інститут, а як складна публічно-управлінська система, що включає нормативні, процедурні та комунікаційні елементи демократичного врядування. Його ефективне функціонування неможливе без дотримання ключових принципів публічного адміністрування – відкритості, підзвітності, професійності, інклюзивності, ефективності, верховенства права та взаємодії з громадянським суспільством.

Для України, яка перебуває на шляху глибоких політичних реформ і євроінтеграції, актуальним постає запровадження саме таких принципів у сфері діяльності парламентських структур. Водночас у практиці реалізації реформ виявляється низка проблем: правова фрагментарність, формалізм процедур, низький рівень правозастосування, а також обмежена участь громадськості в нормотворчих процесах.

З огляду на зазначене дослідження принципів публічного адміністрування у сфері парламентаризму є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє визначити ключові засади ефективного управління, виявити основні

проблеми їх реалізації в Україні та розробити пропозиції щодо вдосконалення державного управління.

Метою статті є комплексний аналіз принципів публічного адміністрування як системного чинника розвитку парламентаризму, виявлення ключових викликів їх реалізації в Україні та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення управлінських механізмів у сфері парламентської діяльності.

Огляд літератури. Наукові дослідження у галузі публічного адміністрування спрямовані на здійснення аналізу принципів демократичного врядування та ефективності парламентських інституцій. Класичні підходи до дослідження бюрократії та державного управління розглядав М. Вебер, який наголошував на важливості професійності, чіткої ієрархії та підзвітності державних органів (Weber, 1947). Важливим джерелом для дослідження принципів публічного адміністрування є стандарти належного врядування, запропоновані Організацією економічного співробітництва та розвитку, які визначають ключові засади прозорості, ефективності, підзвітності та участі громадян у процесах ухвалення рішень. Українські дослідники аналізують проблеми підзвітності парламентських органів в Україні, звертаючи увагу на необхідність посилення механізмів контролю з боку громадськості, розглядають питання гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами у сфері публічного адміністрування.

© Тимошенко Кирило, 2025

Особливу увагу варто приділити дослідженням представників Наукової школи вітчизняного парламентаризму під керівництвом доктора наук з державного управління, професора В. Гошовської (2016), які здійснюють ґрунтовні розробки щодо теоретичних засад, правового статусу, демократичної легітимності та функціональної дієздатності парламентських інституцій. Аналіз робіт цієї школи дає змогу глибше осмислити природу українського парламентаризму не лише як суто правового чи політичного феномену, а як інституційної форми публічного адміністрування, що потребує структурних та процедурних трансформацій відповідно до міжнародних стандартів.

Таким чином, аналіз наукової літератури свідчить про те, що зростає увага до проблематики ефективного функціонування парламентських інституцій та принципів демократичного врядування, що створює підґрунтя для подальшого дослідження зазначеної теми.

Методи

У процесі дослідження було використано комплекс методів, що дозволили всебічно проаналізувати принципи публічного адміністрування у сфері парламентаризму. Зокрема, застосовано аналіз нормативно-правових актів, що дозволив дослідити міжнародні стандарти публічного адміністрування, а також українське законодавство, яке регулює діяльність парламенту. Порівняльний аналіз дозволив дослідити реалізацію принципів публічного адміністрування у парламентських системах Швеції, Естонії, Великої Британії та України, виявити спільні риси та відмінності, а також оцінити рівень відповідності української практики міжнародним стандартам. Аналітичне узагальнення дозволило визначити найкращі практики інституціоналізації принципів професійності та взаємодії з громадськістю. Поєднання зазначених методів дало змогу не лише описати наявну ситуацію, але й запропонувати дієві шляхи подолання виявлених проблем через адаптацію успішних європейських практик до українського контексту.

Крім того, застосовано контент-аналіз наукових публікацій, урядових звітів та аналітичних документів, що дозволило визначити ключові проблеми, тенденції та виклики у сфері публічного адміністрування.

Поєднання зазначених методів забезпечило комплексне вивчення принципів публічного адміністрування у сфері парламентаризму, сприяло виявленню актуальних проблем та формуванню практичних рекомендацій щодо їх розв'язання.

Результати

Основоположні принципи відіграють ключову роль у формуванні та регулюванні суспільного життя. У правовій площині вони виконують функцію норм-принципів, які не створюють конкретних правових відносин, але впливають на зміст інших правових явищ, таких як окремі правові норми, інститути чи відносини. Коли принципи закріплені в юридичних документах, то вони набувають регулятивної функції, задаючи межі та напрями розвитку правової системи й суспільних відносин.

Дослідження у галузі публічного управління та адміністрування також спрямовані на окреслення особливостей принципів у цій сфері. Зокрема, К. Бугайчук визначає такі ознаки принципів: 1) вони є керівними правилами, що відображають об'єктивні закономірності розвитку держави і суспільства; 2) можуть бути закріплені в нормативно-правових актах, у певних випадках – обов'язково, що надає їм юридичного характеру; 3) визначають вимоги до організації управління та адміністрування; 4) охоплюють властивості всієї

системи адміністрування, а не лише окремих її елементів (Бугайчук, 2018).

Ястремська та Мажник (2015) визначають принципи публічного адміністрування як "основоположні управлінські положення, що пояснюють сутність суспільних процесів та функціонування публічних органів". Вони наголошують, що ключовою особливістю цих принципів є їх закріплення у законодавстві, що робить їх більш конкретними та стабільними.

На думку Шури (2016), до основних принципів публічного адміністрування належать: верховенство права, об'єктивність, пропорційність, недопущення зловживання владою, службова співпраця, ефективність, субсидіарність, принцип "єдиного вікна", пріоритет державної політики, зворотний зв'язок, демократія, системний підхід, централізм на демократичній основі та соціальна справедливість.

Організація Support for Improvement in Governance and Management (SIGMA) розробила "The Principles of Public Administration: A Framework for ENP Countries" (1995), що спрямований на вдосконалення системи управління в країнах, які межують із ЄС, зокрема в Україні. Ці принципи базуються на міжнародних стандартах та найкращих практиках ЄС і ОЕСР, акцентуючи увагу на таких аспектах, як підзвітність, прозорість, ефективність та результативність.

Принципи підтримують національні органи влади та міжнародних донорів у формуванні спільного бачення реформ та визначенні адміністративних цілей. Вони є актуальними навіть для країн, де масштабні реформи поки що неможливі, але впровадження окремих аспектів здійснюється через секторальні програми.

Деякі дослідники зазначають, що, хоча Україна ще не є членом ЄС, євроінтеграційні зобов'язання вимагають адаптації принципів європейського адміністративного простору до українських реалій. Це передбачає гармонізацію національного законодавства з європейськими нормами та приведення системи управління у відповідність до міжнародних стандартів.

Оскільки Україна є частиною Європейської політики сусідства (ENP) (European Neighbourhood Policy, 2018), у процесі реформування державного управління урахувуються зазначені принципи. Це дозволяє модернізувати систему публічного адміністрування та наблизити її до європейських стандартів.

Таким чином, принципи публічного адміністрування відіграють важливу роль у регулюванні діяльності органів управління, забезпечуючи дотримання демократичних норм, захист прав громадян і підтримку суспільного добробуту. Вони є основою ефективного функціонування парламентаризму, який представники Наукової школи вітчизняного парламентаризму визначають як "систему політичної організації держави, за якої розмежовані функції законодавчої та виконавчої влади за привілейованого становища парламенту" (Гошовська, 2016), сприяючи прозорості, підзвітності та довірі громадян до владних інституцій.

На наше переконання, основними принципами публічного адміністрування у цій сфері є принцип народного суверенітету, верховенства права, відкритості, підзвітності, ефективності, інклюзивності, професійності та взаємодії з громадянським суспільством.

Принцип народного суверенітету є фундаментальною засадою демократичного управління, що визначає народ як джерело всієї державної влади. Сучасна модель народного представництва характеризується низкою ключових рис, серед яких: вираження верхо-

венства народної волі; здійснення державної влади від імені громадян, представництво інтересів суспільства загалом, а не його окремих частин; можливість застосування демократичних механізмів для формування органів влади; колегіальний характер представницьких органів, а також забезпечення балансу між усіма гілками влади через встановлені часові обмеження повноважень (Романюк, 2015).

Цей принцип визначає основу функціонування системи публічного адміністрування, адже органи управління, включаючи парламент, здійснюють свою діяльність у межах делегованих народом повноважень. Це виявляється у праві громадян обирати представників, впливати на законотворчий процес, контролювати діяльність органів влади через громадські ініціативи та брати участь у формуванні державної політики.

Одним із ключових механізмів реалізації цього принципу є забезпечення демократичних виборів. У державах із розвиненими парламентськими системами вибори проводяться на основі загального, рівного, прямого та таємного голосування, що сприяє адекватному представництву інтересів громадян. Важливу роль у цьому процесі відіграють механізми зворотного зв'язку між виборцями та обраними представниками, такі як публічні звіти депутатів, громадські слухання та консультації.

Принцип народного суверенітету також передбачає прозорість та відкритість діяльності парламенту. Наприклад, трансляція засідань, оприлюднення стенограм і законопроектів сприяють контролю громадян процесу ухвалення рішень. Додатково впровадження механізмів електронної демократії, зокрема електронних петицій і консультацій, забезпечує ширше залучення суспільства до управлінського процесу. У Великій Британії, наприклад, платформа для подання петицій до парламенту є важливим інструментом, що дає громадянам можливість ініціювати обговорення актуальних питань (Панкратова, 2024).

Застосування принципу народного суверенітету виявляється і через справедливий розподіл ресурсів та врахування інтересів різних соціальних груп. Наприклад, у Канаді, де існує поділ індіанців на статусних і нестатусних (Милосердна, & Краснополська, 2023), парламент розробляє політику, спрямовану на врахування інтересів корінних народів, що є важливим для забезпечення рівності та соціальної справедливості.

Таким чином, принцип народного суверенітету визначає засади діяльності парламенту як виразника волі громадян. Його реалізація забезпечує демократичність, відкритість і підзвітність державної влади, сприяючи формуванню суспільства, у якому кожен громадянин має реальний вплив на ухвалення рішень.

Наступний важливий принцип – верховенства права – є фундаментальною основою демократичного суспільства. Він гарантує дотримання закону всіма суб'єктами правовідносин, зокрема органами публічного адміністрування, парламентом та іншими інститутами влади. У сфері парламентаризму цей принцип означає, що діяльність парламенту та органів державного управління здійснюється виключно відповідно до конституційних норм, законів та інших нормативно-правових актів, що визначають межі повноважень і процедури їх реалізації.

Принцип верховенства права забезпечує, щоб закони, ухвалені парламентом, відповідали конституційним нормам, захищали права і свободи громадян, а також сприяли ефективному функціонуванню державного механізму. Цей принцип означає, що законодавчі акти мають бути зрозумілими, доступними, стабільними

та передбачуваними, що є основою правової визначеності та правового захисту громадян.

Одним із механізмів реалізації цього принципу є конституційний контроль, який дозволяє перевіряти відповідність законів та інших нормативних актів Основному закону країни. Наприклад, у Німеччині Федеральний Конституційний Суд здійснює нагляд за дотриманням принципу верховенства права, забезпечуючи, щоб ухвалені парламентом рішення не суперечили Конституції (Паславська, 2015).

У сфері публічного адміністрування принцип верховенства права передбачає, що всі рішення, заходи та політики, які ухвалює парламент, повинні відповідати чинному законодавству й гарантувати рівність усіх громадян перед законом.

Цей принцип також забезпечує відкритість і підзвітність парламентської діяльності. Процес ухвалення законодавчих актів супроводжується громадськими дискусіями, які включають залучення експертного середовища, представників суспільства та інших зацікавлених сторін. Це сприяє зміцненню легітимності парламентських рішень і підвищенню рівня довіри до державних органів влади.

На міжнародному рівні верховенство права є ключовим елементом європейського адміністративного простору, де воно забезпечує відповідність державних політик країн-членів ЄС основним демократичним цінностям та правам людини. У цьому контексті Україна, яка прагне до євроінтеграції, здійснює адаптацію національного законодавства відповідно до цього принципу, що є важливим у реформуванні публічного управління.

Отже, можна говорити про те, що у сфері парламентаризму верховенство права виконує роль регулятора, який гарантує відповідність діяльності парламенту та інших органів влади конституційним положенням і демократичним стандартам. Він сприяє захисту прав і свобод громадян, забезпечує прозорість і підзвітність роботи парламенту, а також зміцнює стабільність і передбачуваність правової системи. Дотримання цього принципу є необхідною умовою функціонування демократичної держави, заснованої на верховенстві закону та повазі до правопорядку.

Принцип відкритості відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного публічного управління у парламентаризмі. Він сприяє прозорості парламентської роботи, підвищує рівень довіри громадян до законодавчої влади та забезпечує їх залученість до процесу прийняття рішень. Відповідно до цього принципу діяльність парламенту має бути максимально доступною для громадськості, включаючи оприлюднення інформації про законодавчі ініціативи, хід обговорень, ухвалені рішення та їх наслідки.

Відкритість передбачає, що всі зацікавлені сторони можуть отримати необхідні відомості про діяльність парламенту. Це включає публікацію стенограм засідань, законопроектів, протоколів комітетів, результатів голосувань, а також організацію публічних консультацій і слухань. Наприклад, у Швеції застосовують принцип відкритого доступу до офіційних документів (*offentlighetsprincipen*), який існує понад 200 років і є основою шведської демократії (Шевченко, & Розкладай, 2014). Відповідно до нього, будь-який громадянин має право ознайомитися з документами, що стосуються діяльності державних установ, включаючи парламент.

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій також сприяє реалізації принципу відкритості. У багатьох країнах діють електронні платформи,

де публікується інформація про парламентську діяльність. Крім того, впровадження механізмів зворотного зв'язку, таких як онлайн-консультації, публічні слухання, електронні петиції та соціальні мережі, забезпечує ефективну взаємодію громадян із законодавчою владою.

Принцип відкритості сприяє формуванню довіри громадян до парламенту. Прозорість процесу ухвалення рішень підвищує легітимність законодавчої діяльності, а також зменшує ризики корупції, оскільки парламентська діяльність перебуває під громадським контролем.

На міжнародному рівні відкритість є невід'ємним компонентом стандартів належного врядування. Відповідно до Концепції належного врядування, демократичне, відповідальне, ефективне, прозоре й підзвітне управління державними справами має здійснюватися як на національному, так і на місцевому рівнях. Програмою розвитку ООН визначено дев'ять принципів належного врядування, серед яких: участь у прийнятті рішень, консенсус, зворотний зв'язок, ефективність державної політики, відповідальність, прозорість, рівноправність, верховенство закону та стратегічне бачення (Належне врядування як загальносвітова цінність, б. д.).

В Україні принцип відкритості поступово впроваджують через публікацію стенограм засідань Верховної Ради, трансляцію її роботи, розвиток системи електронних петицій і проведення громадських консультацій. Такі заходи сприяють підвищенню довіри громадян до парламенту та розширенню їхньої участі у формуванні державної політики. Очевидно, що відкритість є базовим елементом демократичного публічного адміністрування у сфері парламентаризму, забезпечуючи прозорість, доступність і підзвітність діяльності парламенту. Її реалізація допомагає зміцнити довіру суспільства до законодавчої влади, мінімізувати корупційні ризики та підвищити якість управлінських рішень.

Ще одним важливим принципом є підзвітність, яка передбачає відповідальність парламенту, його органів і членів перед громадянами за ухвалені рішення, реалізовані політики та використані ресурси. Цей принцип гарантує, що всі дії парламенту є обґрунтованими, прозорими й відповідають законодавству, а громадяни мають право знати, як ухвалені рішення впливають на їхнє життя.

Підзвітність у парламентаризмі має кілька рівнів. По-перше, це звітність парламенту перед громадянами через регулярне оприлюднення інформації про його діяльність, роботу комітетів, результати голосувань і розгляд законопроектів. У багатьох країнах передбачена обов'язкова публікація щорічних звітів про виконану роботу, включаючи бюджетні питання.

По-друге, підзвітність стосується депутатів, які зобов'язані інформувати виборців про виконання своїх передвиборчих обіцянок, участь у законотворчій діяльності та розподіл ресурсів. Це може включати зустрічі з громадянами, публікацію звітів у медіа та на особистих вебресурсах.

По-третє, підзвітність відображається у внутрішній організації парламенту. Наприклад, парламентські комітети контролюють діяльність виконавчої влади, забезпечуючи дотримання законності та ухвалених рішень.

На міжнародному рівні підзвітність є ключовим принципом належного врядування, що сприяє ефективному використанню ресурсів, дотриманню законності та прозорості процесів прийняття рішень.

В Україні принцип підзвітності поступово впроваджується через звітування депутатів, регулярне оприлюднення стенограм парламентських засідань та

трансляцію роботи Верховної Ради. Водночас для його повноцінного впровадження необхідно покращити механізми зворотного зв'язку між громадянами та парламентом, а також посилити моніторинг виконання ухвалених законодавчих актів. Підзвітність відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного публічного адміністрування у сфері парламентаризму, оскільки сприяє підвищенню відповідальності представників влади перед суспільством, відкритості прийняття рішень та зміцненню довіри до парламентських інституцій. Її реалізація підтримує легітимність роботи парламенту та сприяє покращенню управлінських процесів у демократичному суспільстві.

Одним із ключових орієнтирів публічного адміністрування у межах парламентаризму є ефективність, яка забезпечує досягнення поставлених цілей із найкращими результатами за умови раціонального використання ресурсів. У парламентській діяльності цей принцип визначає здатність законодавчого органу оперативно реагувати на суспільні виклики, ухвалювати обґрунтовані законодавчі ініціативи та здійснювати ефективний нагляд за виконавчою владою.

Якість законотворчості є важливим критерієм оцінювання ефективності парламенту. Закони повинні бути ретельно опрацьовані, відповідати чинним правовим нормам та сприяти розв'язанню актуальних суспільних проблем. Оперативність у реагуванні на кризові ситуації також є важливим складником ефективності. Наприклад, під час пандемії COVID-19 парламенти багатьох країн ухвалювали нагальні законодавчі акти для підтримки населення та бізнесу, що демонструвало їхню здатність адаптуватися до викликів (Шульга, 2014).

Ще одним аспектом ефективності є оптимальне використання ресурсів, що передбачає зменшення витрат часу, фінансів і людських ресурсів у процесі законодавчої роботи. Крім того, ефективність діяльності парламенту залежить від узгодженості між законодавчою та виконавчою владою, що гарантує не лише прийняття законів, а й їх ефективне впровадження. У цьому контексті парламент має здійснювати моніторинг виконання законодавчих норм і – за необхідності – коригувати ухвалені рішення.

Залучення громадян до законодавчого процесу також є важливим показником ефективності. Впровадження механізмів громадських обговорень та електронних консультацій дозволяє парламенту краще враховувати суспільні інтереси. Наприклад, у Фінляндії проведення відкритих слухань допомагає законодавцям ухвалювати більш обґрунтовані рішення (Шульга, 2014). В Україні принцип ефективності поступово впроваджується через розвиток електронного парламенту, що дозволяє скоротити бюрократичні процедури та підвищити прозорість законотворчої діяльності. Проте подальше вдосконалення механізмів контролю виконання законів та підвищення професійного рівня депутатів залишається актуальним завданням.

Принцип інклюзивності в публічному адмініструванні забезпечує рівні можливості участі всіх соціальних груп у прийнятті рішень незалежно від їхнього соціального статусу, статі, етнічної приналежності чи фізичних можливостей. Основна його мета – створення такого середовища, у якому різноманіття суспільства буде враховано у формуванні державної політики, що сприятиме зменшенню нерівності, розширенню представництва та підвищенню ефективності ухвалених рішень. Інклюзивний підхід передбачає залучення усіх зацікавлених сторін до законотворчого процесу, забезпечуючи можливість

висловлення своїх позицій навіть тим групам, які традиційно мали обмежений вплив на формування політики.

Теоретичною основою принципу інклюзивності є демократичні концепції участі. Дж. Ролз у своїй теорії справедливості підкреслював значення створення суспільних механізмів для захисту вразливих верств населення (Rawls, 1950). Ю. Габермас розвинув ідею рівного доступу до публічних дискусій, де кожний учасник має право бути почутим (Habermas, 2010). Відповідно, ефективне функціонування демократичної держави передбачає врахування інтересів усіх соціальних груп, що підвищує довіру до влади та легітимність ухвалених рішень.

На практиці реалізація принципу інклюзивності здійснюється через різні механізми, зокрема квотні системи, які сприяють гендерному балансу у виборчих списках. Наприклад, у Швеції та Ісландії запровадження квот значно підвищило представництво жінок у парламентах, що позитивно вплинуло на розвиток соціальної політики (Gender Equality Index, 2023). Іншим механізмом є забезпечення прав етнічних меншин, як-от у Новій Зеландії, де представники маорі мають зарезервовані місця в парламенті, що дає їм змогу впливати на законодавчі ініціативи, які стосуються їхніх спільнот.

Крім того, інклюзивність реалізується через створення консультативних рад і платформ для громадського обговорення законодавчих ініціатив. Це дає змогу залучити ширше коло громадян до процесу прийняття рішень, що робить державну політику більш відкритою та ефективною. Водночас існують виклики в запровадженні інклюзивних механізмів, зокрема ризик їх формального використання, коли участь громадян у політичних процесах є номінальною, а їхній реальний вплив на ухвалення рішень залишається обмеженим. Також існує потреба у збалансуванні різних позицій, оскільки врахування позицій великої кількості зацікавлених сторін може ускладнювати прийняття рішень.

Таким чином, принцип інклюзивності є важливим елементом демократичного публічного адміністрування, що сприяє зменшенню нерівності, зміцненню довіри до парламенту та підвищенню якості державного управління. Його впровадження не лише розширює можливості громадян для участі в політичних процесах, а й сприяє сталому розвитку суспільства через урахування інтересів усіх його членів.

Принцип професійності у сфері публічного адміністрування парламентаризму передбачає високий рівень знань та компетентностей, необхідних для ефективного виконання законодавчих функцій. У демократичних країнах рівень професіоналізму політиків і держслужбовців безпосередньо впливає на якість законотворчої діяльності та здатність парламенту відповідати на суспільні виклики.

Теоретичні основи цього принципу базуються на концепціях управлінської компетентності та етичності. М. Вебер наголошував, що ефективна бюрократія має ґрунтуватися на спеціалізації, чіткій ієрархії та професійній підготовці (Hilbert, 1987). У контексті парламентаризму професіоналізм включає як депутатів, так і службовців, що забезпечують законотворчий процес.

Реалізація професійності в парламентській діяльності здійснюється за допомогою кількох механізмів. Першим є освітня підготовка та підвищення кваліфікації парламентарів і їхніх помічників. У Великій Британії діє Парламентська академія, заснована The Creative Society та депутатом Робертом Галфоном. Вона надає освітні можливості молоді, яка не має закінченої освіти, дозволяючи їм здобути необхідні знання та кваліфікацію.

Другий механізм – дотримання етичних стандартів, що регулюють діяльність парламентарів. Етичні кодекси сприяють прозорості та підзвітності, мінімізуючи ризики корупції та конфліктів інтересів. Крім того, доступ до експертних аналітичних матеріалів є важливим аспектом професіоналізму.

Однак існують певні виклики. Політизація адміністративного апарату може знижувати ефективність роботи парламенту, якщо призначення здійснюються за партійною приналежністю, а не за компетенцією. Також недостатня увага до безперервного навчання може перешкоджати адаптації до сучасних викликів.

Принцип професійності є основою ефективного парламентаризму, підвищує якість законотворчої діяльності та сприяє зміцненню довіри до влади. Його дотримання підтримує стабільність політичної системи та розвиток демократичного управління.

Принцип взаємодії з громадянським суспільством у сфері парламентаризму відіграє ключову роль у демократичному управлінні. Він передбачає співпрацю парламенту з громадськими організаціями для забезпечення відкритості, прозорості та участі громадян у прийнятті рішень. Це сприяє легітимності влади та зміцненню довіри суспільства до державних інституцій.

Теоретичною основою цього принципу є концепції політичної участі та публічної відповідальності. Р. Дал у своїй теорії поліархії наголошував на необхідності активної участі громадян у процесах ухвалення рішень (Dahl, 1961).

Практична реалізація цього принципу включає кілька механізмів. Перший – консультації з громадськістю під час розроблення законопроектів, що дозволяє враховувати суспільні інтереси. У Європейському Союзі такі консультації є обов'язковими і залучають громадські організації до обговорення законодавчих ініціатив.

Другий механізм – публічні слухання, що забезпечують громадянам можливість висловлювати думку щодо політичних питань. У США такі слухання є поширеною практикою, коли представники бізнесу, науковці та активісти беруть участь у парламентських обговореннях (Нестерович, 2017).

Третій механізм – створення консультативних органів при парламентах. Наприклад, у Швеції існують робочі групи за участю громадських організацій, які досліджують питання прав людини та соціальної справедливості.

Четвертий аспект – використання цифрових технологій для підвищення прозорості. В Естонії діє портал e-Democracy, що дозволяє громадянам долучатися до законотворчого процесу в режимі реального часу (<https://e-estonia.com/solutions/e-governance/e-democracy/>).

Однак існують виклики в реалізації цього принципу. Деякі громадські організації мають обмежені ресурси та недостатній експертний потенціал. Також можливі маніпуляції громадською думкою з боку впливових груп, що спотворює демократичний процес. Отже, взаємодія парламенту з громадянським суспільством є необхідною умовою демократичного врядування, сприяє підвищенню якості законотворчості та забезпечує включеність громадян у політичні процеси.

Серед основних принципів публічного адміністрування у сфері парламентаризму вирізняють народний суверенітет, верховенство права, відкритість, підзвітність, ефективність, інклюзивність, професійність і взаємодію з громадянським суспільством. Вони створюють основу для ефективної системи управління, що відповідає демократичним стандартам і забезпечує стійкий розвиток держави.

Попри важливість цих принципів, їх реалізація стикається з труднощами. Народний суверенітет може бути обмеженим через відсутність дієвих механізмів народовладдя. Верховенство права страждає через політичний тиск на судову систему. Відкритість парламентської діяльності не завжди є достатньою, що знижує довіру громадян. Підзвітність послаблюється недостатньою прозорістю фінансування політичних партій і недовістю механізмів відкликання депутатів. Ефективність обмежується бюрократизацією, що вповільнює ухвалення рішень. Інклюзивність залишається проблемою через недостатнє представництво різних соціальних груп у парламенті.

Забезпечення професійності парламентаріїв вимагає систематичного навчання, що не завжди є пріоритетом. Взаємодія з громадянським суспільством нерідко має формальний характер, коли думку громадськості не враховують повною мірою. Отже, дотримання цих принципів є ключовим для ефективного публічного адміністрування у сфері парламентаризму та розвитку демократичного врядування.

Дискусія і висновки

Аналіз принципів публічного адміністрування у сфері парламентаризму засвідчує їхню фундаментальну роль у забезпеченні ефективного, підзвітного та інклюзивного демократичного врядування. Принципи народного суверенітету, верховенства права, відкритості, підзвітності, ефективності, інклюзивності, професійності та взаємодії з громадянським суспільством формують концептуальний каркас сучасної парламентської демократії. Водночас їх практичне впровадження супроводжується низкою викликів, які є предметом активного наукового обговорення.

У межах сучасних теоретичних підходів, зокрема парадигми належного врядування (*good governance*), найбільшу увагу приділяють інституційній сталій спроможності, прозорості процесів і підзвітності представницьких органів. Згідно з концепціями інституціоналізму, саме сталість та адаптивність інституцій парламенту визначають його здатність впроваджувати принципи публічного адміністрування у довгостроковій перспективі. Інший науковий підхід – меритократичний – акцентує на важливості професійного добору кадрів у сфері державної служби, що має забезпечити ефективність та неупередженість законодавчого процесу.

У контексті українських реалій одним із дискусійних питань залишається домінування політичної доцільності над критеріями компетентності, що призводить до деформації принципу професійності. Такий підхід суперечить як принципам *good governance*, так і концепції демократичної легітимності, згідно з якою довіра громадян до парламентських інституцій прямо залежить від прозорості процедур і якості ухвалених рішень.

Окрема група наукових дискусій пов'язана з реалізацією принципу підзвітності. Незважаючи на запровадження формальних механізмів громадського контролю, у багатьох випадках вони мають імітаційний характер. У межах теорії публічного врядування (*public governance*) підзвітності слід розглядати не лише як вертикаль звітності перед вищими органами, а як горизонтальну відповідальність перед громадянами, що вимагає активного зворотного зв'язку.

Ще однією важливою темою наукової дискусії є проблема інклюзивності, що набуває особливого значення в умовах плюралістичного суспільства. Багато дослідників інклюзивність розглядають не тільки як рівний доступ до участі в політичному житті, але й як

соціальний обов'язок держави створити умови для реального представництва різних соціальних груп. Це узгоджується з концепціями деліберативної демократії, де особливе значення надано залученню широких верств населення до обговорення і ухвалення рішень.

Щодо взаємодії з громадянським суспільством, то наукові дискусії вказують на потребу переходу від формального консультування до реальної участі громадськості в нормотворчих процесах. Це передбачає створення інституціоналізованих форматів співпраці, розвиток електронної демократії, а також впровадження постійних консультативних органів при парламенті.

Таким чином, дискусії щодо проблем реалізації принципів публічного адміністрування у сфері парламентаризму з різних теоретичних підходів – від класичного інституціоналізму до сучасних концепцій належного врядування та демократичної участі – підкреслюють складність та багатовимірність зазначеного процесу. Це підтверджує актуальність обраної тематики дослідження та дозволяє сформулювати рекомендації, які відповідають як сучасним науковим уявленням, так і практичним потребам розвитку українського парламентаризму.

Список використаних джерел

- Бугайчук, К. (2018). Інституціональні принципи публічного адміністрування в органах Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 1(1), 163–169.
- Гошовська, В. А. (2016). *Парламентаризм*. Національна академія державного управління.
- Милосердна, І. М., & Краснопольська, Т. М. (2023). Індигенна демократія: Від концептуалізації до інституціоналізації. *Актуальні проблеми політики*, 71, 108–116. <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.15>
- Належне врядування як загальносуспільна цінність. (б. д.). Верховна Рада України. <https://e-learning.rada.gov.ua/courses/nalezhne-vryaduvannya>
- Нестерович, В. Ф. (2017). Конституційно-правове регулювання громадських обговорень у деяких зарубіжних країнах. *Вісник Луцького державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*, 4, 19–30.
- Панкратова, В. О. (2024). Міжнародний досвід щодо використання петицій. У О. М. Іваній, А. М. Кучук (Ред.), *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі* (с. 232–235). СумДПУ імені А. С. Макаренка. https://law-conf.sspu.edu.ua/images/2024/e-book/Book_Tom_1.pdf
- Паславська, Н. Т. (2015). *Становлення та розвиток конституційної юстиції ФРН: Історико-правове дослідження* (Публікація № 0415U006447) [Дис. канд. іст. наук, Львівський національний університет імені Івана Франка]. Академічні тексти України. <https://academic.info/ua/document/0415U006447>
- Романюк, П. В. (2015). *Конституційно-правові засади інституції представницького мандату в Україні* [Неопубл. дис. канд. юрид. наук]. Одеський регіональний інститут державного управління.
- Шевченко, Т. С., & Розкладай, І. Є. (Ред.). (2014). *Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації*. Москаленко О. М.
- Шульга, А. (2014). Засоби підвищення ефективності регуляторної політики у країнах ЄС. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія "Управління"*, 2, 285–299.
- Шура, Н. О. (2016). Принципи публічного адміністрування як регулятор соціально-економічних процесів у національній економіці. *Економіка та управління національним господарством*, 14, 260–263.
- Ястремська, М., & Мажник, Л. (2015). *Публічне адміністрування*. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.
- Dahl, R. A. (1961). *Who governs? Democracy and power in an American city*. Yale University Press.
- European Neighbourhood Policy*. (2018, January 9). European Commission. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/european-neighbourhood-policy_en
- Gender Equality Index. (2023). European Institute for Gender Equality. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/compare-countries/index/bar>
- Habermas, J. (2010). The "Good Life" – A "Detestable Phrase": The significance of the young Rawls's religious ethics for his political theory. *European Journal of Philosophy*, 18(3), 443–454.
- Hilbert, R. A. (1987). Bureaucracy as belief, rationalization as repair: Max Weber in a post-functional age. *Sociological Theory*, 5(1), 70–86. <https://www.jstor.org/stable/201996>
- Rawls, J. (1950). *A study in the grounds of ethical knowledge: Considered with reference to judgments on the moral worth of character* [PhD, Princeton University]. <https://www.proquest.com/openview/815004834a79bc28ae3287d3db905ec3/1?cbl=18750&diss=y&logInDisplay=true&pq-origsite=gscholar>

Support for improvement in governance and management in central and eastern European countries (SIGMA). (1995). OCDE. [https://one.oecd.org/document/OCDE/GD\(95\)45/En/pdf](https://one.oecd.org/document/OCDE/GD(95)45/En/pdf)

Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organizations*. Free Press.

References

Bugaychuk, K. (2018). Institutional principles of public administration in the bodies of the National Police of Ukraine. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 1(1), 163–169 [in Ukrainian].

Dahl, R. A. (1961). *Who governs? Democracy and power in an American city*. Yale University Press.

European Neighbourhood Policy. (2018, January 9). European Commission. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/european-neighbourhood-policy_en

Gender Equality Index. (2023). European Institute for Gender Equality. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/compare-countries/index/bar>

Good governance as a universal value. (n.d.). Verkhovna Rada of Ukraine [in Ukrainian]. <https://e-learning.rada.gov.ua/courses/nalezhne-vryaduvannya>

Goshovska, V. A. (2016). *Parliamentarism*. National Academy of Public Administration [in Ukrainian].

Habermas, J. (2010). The "Good Life" – A "Detestable Phrase": The significance of the young Rawls's religious ethics for his political theory. *European Journal of Philosophy*, 18(3), 443–454.

Hilbert, R. A. (1987). Bureaucracy as belief, rationalization as repair: Max Weber in a post-functionalist age. *Sociological Theory*, 5(1), 70–86. <https://www.jstor.org/stable/201996>

Myloserdna, I. M., & Krasnopolska, T. M. (2023). Indigenous democracy: From conceptualization to institutionalization. *Actual Problems of Politics*, 71, 108–116 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.15>

Nesterovych, V. F. (2017). Constitutional and legal regulation of public discussions in some foreign countries. *Bulletin of the E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs*, 4, 19–30 [in Ukrainian].

Pankratova, V. O. (2024). International experience in the use of petitions. In O. M. Ivanii, A. M. Kuchuk (Eds.), *Realities and prospects of building a rule of law state in Ukraine and the world* (pp. 232–235). Sumy State

Pedagogical University named after A. S. Makarenko [in Ukrainian]. https://law-conf.sspu.edu.ua/images/2024/e-book/Book_Tom_1.pdf

Paslavska N. (2015). *The establishment and development of constitutional justice in the Federal Republic of Germany: A historical-jural study* (Publication No. 0415U006447) [Dissertation of Candidate of Historical Sciences, Ivan Franko National University of Lviv]. Academic texts of Ukraine [in Ukrainian].

Rawls, J. (1950). *A study in the grounds of ethical knowledge: Considered with reference to judgments on the moral worth of character* [PhD dissertation, Princeton University]. <https://www.proquest.com/openview/815004834a79bc28ae3287d3db905ec3/1?cbl=18750&diss=y&logInDisplay=true&pq-origsite=gscholar>

Romanyuk, P. V. (2015). Constitutional and legal principles of the institution of representative mandate in Ukraine [Unpublished dissertation of candidate of legal sciences]. Odessa Regional Institute of Public Administration [in Ukrainian].

Shevchenko, T. S., & Rozkladai, I. E. (Eds.). (2014). *Decisions of the European Court of Human Rights on access to information*. Moskalenko O. M. [in Ukrainian].

Shulga, A. (2014). Means of increasing the efficiency of regulatory policy in EU countries. *Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Administration. Series "Management"*, 2, 285–299 [in Ukrainian].

Shura, N. O. (2016). Principles of public administration as a regulator of socio-economic processes in the national economy. *Economics and management of the national economy*, 14, 260–263 [in Ukrainian].

Support for improvement in governance and management in central and eastern European countries (SIGMA). (1995). OCDE. [https://one.oecd.org/document/OCDE/GD\(95\)45/En/pdf](https://one.oecd.org/document/OCDE/GD(95)45/En/pdf)

Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organizations*. New York: Free Press.

Yastremska, M., & Mazhnyk, L. (2015). *Public Administration*. Semyon Kuznets Kharkiv National University of Economics [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 10.04.25

Прорецензовано / Revised: 22.04.25

Схвалено до друку / Accepted: 25.04.25

Kyrylo TYMOSHENKO, PhD Student

ORCID ID: 0009-0003-1227-1318

e-mail: kirtvua@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SELECTED ISSUES REGARDING THE CHALLENGES OF IMPLEMENTING PUBLIC ADMINISTRATION PRINCIPLES IN THE SPHERE OF PARLIAMENTARISM

Background. *Modern parliamentarism functions not only as an institutional form of representative democracy but also as a specific subsystem of public governance that requires effective administration based on democratic values and the principles of good governance. In Ukraine, the effective implementation of public administration principles in the field of parliamentarism is particularly relevant in the context of administrative reforms and alignment with European standards. Given the complexity of the political system, growing public expectations, and increasing demands for accountability, there is a pressing need to explore how such principles as popular sovereignty, rule of law, transparency, accountability, efficiency, inclusiveness, professionalism, and interaction with civil society are operationalized within the parliamentary framework.*

Methods. *The methodological basis of the study is an interdisciplinary approach that combines the analysis of academic literature, legal and regulatory acts, parliamentary reports, and empirical studies of parliamentary institutions. Special attention is given to the comparative analysis of the implementation of key principles in EU countries, particularly Sweden, Estonia, and the United Kingdom, in order to assess the compliance of Ukrainian practices with European standards of good governance. Specific focus is placed on the principles of professionalism and civic engagement.*

Results. *The study identifies major challenges to the implementation of the professionalism principle, including the politicization of the administrative apparatus, insufficient training for parliamentarians, limited resources for professional development, and a low level of ethical compliance. In terms of civic engagement, problems include the formalized nature of public consultations, limited public participation in the legislative process, and low trust in parliamentary institutions. The comparative analysis revealed best practices, such as the establishment of consultative councils, mandatory training programs for MPs, and institutionalized transparency through digital platforms.*

Conclusions. *The results confirm the necessity of systematic reform in the area of parliamentary administration, drawing on international experience. The study recommends implementing comprehensive educational programs for parliamentarians, creating permanent feedback mechanisms with the public, improving the ethical infrastructure of parliaments, and expanding the use of digital technologies in legislative processes. This integrated approach would enhance the legitimacy and efficiency of parliamentary activity, strengthen democratic governance, and increase public trust in state institutions. Future research could focus on the empirical evaluation of implemented reforms and their impact on the quality of legislation.*

Keywords: *public administration, parliamentarism, principles of public administration, accountability, openness, efficiency, popular sovereignty, rule of law, inclusiveness, democratic governance.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.